

HET STEENUILTJE

SEIZOENBLAD IVN MUNSTERGELEEN

Twee weken na de sneeuw:
Heemtuin open zo.18 maart

BELEEF DE NATUUR!

Programma IVN Sittard-Geleen en IVN Munstergeleen Lente 2018

Zondag 18 maart: Heemtuin weer open

Het is de op één na laatste zondag van maart en deze zondag ligt altijd het dichtst bij het moment waarop de lente begint. De poort van de Heemtuin staat voor het eerst in 2018 weer open van 11.00-16.00 u.

Donderdag 22 maart

Aansluitend aan de algemene ledenvergadering IVN Sittard-Geleen, IVN Trefcentrum, Molenstraat 42, Geleen, aanvang vergadering 19.30 u.; aanvang lezing (Rian van Mourik 046-4745894) 20.15 u:

Lezing: Waarom groeit dat daar?

Op bepaalde plaatsen vindt men planten die nergens anders kunnen aarden. De begroeiing heeft ook weer zijn invloed op de dierenwereld. Landschapselementen en ondergrond bepalen vaak de bewoonbaarheid voor diverse soorten. De invloed van de standplaats op de groei van de planten is vaak niet direct zichtbaar, maar wel degelijk aanwezig.

Zondag 8 april

Eerste regiowandeling 2018, Thema Bodem
Vertretpunt: 10.00 uur vanaf Archeologie museum, Stein, Hoppenkampstraat.
De beste parkeerfaciliteit is het Barbariniplein in Stein.
Begeleiding: IVN Stein en IVN Elsloo
Info: 046-7501462

Dinsdag 10 april

Voorjaarswandeling Geleenbeek

De Geleenbeek is flink op de schop genomen. Daardoor ontwikkelt zich nu een nieuw stuk natuur. In elk seizoen en elke fase van ontwikkeling zijn er weer nieuwe dingen te beleven in het gebied. Met Harrij als deskundige gids is het een plezier om alle nieuwe ontwikkelingen te volgen.
Vertretpunt/-tijd: Parkeerplaats Kerk Munstergeleen om 13.30u
Begeleiding: Harrij Gijsen; info: 046-4514594

Zaterdag 14 april

Vogelexcursie met vooral aandacht voor de watervogels. Bij Stokkem is nog een deel van een oude Maasarm te zien. In dit waterrijke gebied zijn verschillende vogelsoorten, die leven van waterplanten of waterdieren, te zien. Ook is het een broedplaats voor meerdere soorten die graag in de nabijheid van water leven.
Vertretpunt/-tijd: vanaf P-plaats bij Maascentrum De Wissen, Dilsen-Stokkem (BE) om 09.00 u.
Begeleiding: Stuf Kaasenbrood 046-4375077

Zondag 22 april

Bloemenwandeling naar de Heemtuin
In de berm van de veldwegen en holle wegen rond Munstergeleen zijn meerdere opvallende en onopvallende planten te vinden. Elk heeft zijn eigen bloeiwijze. Aan de hand daarvan hebben de planten en de insecten die ze bevruchten elk hun eigen strategie ontwikkeld. In de Heemtuin vindt U weer diverse vertegenwoordigers van deze planten. Ook hier hebt U de garantie dat er deskundige uitleg gegeven wordt.
Vertretpunt/-tijd: P-plaats Kerk Munstergeleen om 13.30 u. Begeleiding: Harrij Gijsen, 046-4514594

Zaterdag 26 mei

Natuurontbijt met aansluitend een mooi natuurmoment in 't Hout.
Het is langzaam een traditie aan het worden. Elk jaar één Natuurontbijt bij toerbeurt georganiseerd door de drie IVN afdelingen in de Gemeente Sittard-Geleen-Born. Dit jaar is de beurt aan IVN Land van Swentibold. U wordt van harte uitgenodigd.
Aanmelden noodzakelijk i.v.m. catering.
Locatie: Huize Sjanet, Elzenweg 1, Susteren
Start: 08.30 u.
Info en aanmelden: Jan Biemans (IVN Born/Land van Swentibold), 046-4810475

Zondag 27 mei

Insecten excursie in de Swienswei.
In dit afwisselend gebied met bos, weilanden, akkers, beken en vijvers vinden veel verschillende soorten insecten hun onderkomen. Verschillende biotopen hebben elk hun eigen bewoners. Zo vinden we rond het water juffers en libellen, rond de bramenstruiken verscheidene soorten vlinders, bijen en vliegen. Het is teveel om voor elk milieu de te verwachten soorten op te noemen. Maar gegarandeerd zijn er de nodige interessante soorten te vinden.
Vertretpunt/-tijd: Parkeerplaats Sportcentrumlaan bij de Geleenbeek, 10.00 u. (duur + 2 - 2,5 u. Begeleiding: Lex Vlieks, 046-4511554

Zondag 10 juni

Slootjesdag, activiteit voor de jeugd met hun ouders of grootouders.
Al enkele jaren doen we mee met de landelijke Slootjesdag. Er zijn leuke en leerzame spullen voor de deelnemende kinderen en jeugdigen. Daarbij is het een actief en vrolijk nat gebeuren. Voor sommige deelnemers is het raadzaam om droge kleren mee te nemen.
We gaan weer op zoek naar het leven in de sloot. Deze keer kijken we ook naar het kleine leven door de microscoop.
Omdat we maar een beperkt aantal schepnetjes hebben, wordt aanbevolen een eigen schepnetje mee te nemen.
Vertretpunt/-tijd: P-plaats Pater Karelkapel Munstergeleen om 10.00 u. (duur + 2.00 uur)
Begeleiding: Pie Cilissen, Jean Engels, Lex Vlieks 046-4511554

HET STEENUILTJE

Voorwoord

De voorkant wordt gesierd door een richtingwijzer die de wandelaar niet alleen bevestigt in het idee dat hij op de goede weg is en hem antwoordt op de vraag *hoe ver nog?* maar die hem ook erop wijst dat hier de Heemtuin is. De bank, vorig jaar met dank aan de gemeente geplaatst, kan hem verleiden tot een pauze c.q. meditatief verwijlen op een bijzondere plek.

De richtingwijzer is een voorbeeld van zinvolle recycling: sinds heugenis van schrijver dezes stond die paal daar - inderdaad slechts voor paal. Onze voorzitter zag voor zich hoe het kon worden, zocht en vond handlangers en de sneeuw van 2 op 3 maart maakte het plaatje af.

Dit voorjaarsnummer kan worden afgesloten daags voor de NLdoet-actie 'Absbroekbos - onderhoud'. We gaan de twee rijen lindebomen die daar de Liciniuslaan vormen en de wandelaar voeren naar het Liciniusmonument, vrij zetten. Twee jaar geleden is hier het Liciniuspad aangelegd met medewerking van asielzoekers uit Sweikhuizen, nu zullen huidige bewoners van datzelfde azc ons helpen met het snoeiwerk. De lindebomen krijgen meer kans om uit te groeien en het beeld van die laan zal verder verbeteren.

Een eerdere onderhoudsactie, georganiseerd door het CNME, was er in het Absbroekbos op 20 en 21 februari van schoolklassen. Datzelfde CNME zal t.g.v. de Boomfeestdag 14 maart een plantactie houden aan de Euselingseweg.

Munstergeleen is een geweldige plaats om te wonen of er op vakantie te komen! De uitspraak werd opgetekend uit de mond van twee Munstergeleners, woonachtig aan de P.C. Houbenstraat. De een heeft zijn sporen verdiend met het restaureren van vakwerkhuisen, de ander met het inrichten en exploiteren van vakantiehuis *De Meule* (sinds 2016) dat uw redacteur mocht bekijken op vrijdag 2 maart jl. Ton Polman heeft voor de eigenaresse, Jeannette Welters, een beschrijving gemaakt van het vakantiehuis en foto's van het interieur. Op de achterkant vindt U de foto van beiden in de woonkamer.

Misschien kan IVN Munstergeleen in overleg met Provincie Limburg en via co-financiering deelnemen aan het project *Archeologie in de etalage!* Hierover kunt U lezen in dit nummer op blz. 5.

Tenslotte: we hopen dat dit lentenummer U bereikt voor 18 maart, eerste openstellingszondag van dit seizoen. De vroege lente is de mooiste tijd om de Heemtuin te bezoeken.

U bent van harte welkom!

INHOUD

- 2/4 Activiteitenprogramma's (Lex Vlieks)
- 5 Archeologie in de etalage!
- 7 Winterwandeling 25 februari (Hub Mulders)
- 8 Vakantiehuis *De Meule* (Ton Polman)
- 10 Bestuur
Rabobank Clubkas Campagne
- 11 De Wilg Serna Widdershoven
- 12 Reigers (Lex Vlieks)
Onderhoud in de winter
- 13 Lezing Lei Nelissen (Lex Vlieks)
IVN-wandeling op 14 januari (Adri De Rooij-Vernhout)
- 14 De Hazelaar (Ria van Mourik)

COLOFON

Het Steenuiltje is het seizoensblad van IVN Munstergeleen. Ook voor dit nummer is samengewerkt met de redactie van Bladgroen, groenblad van IVN Sittard-Geleen. Voor dit nummer is kopij aangeleverd door Serna Widdershoven en anderen - zie boven. Lex Vlieks heeft als voorheen de activiteitenagenda verzorgd.

De gezamenlijke redactie bestaat uit Lex Vlieks & Peter Munten (Bladgroen) en Ben Bongers.

Het redactieadres van Het Steenuiltje is b.j.j.m.bongers@home.nl.

Website: <https://www.ivn.nl/afdeling-munstergeleen>.

Programma IVN-afdelingen Westelijke Mijnstreek

Voor verdere informatie: zie website van de betreffende afdeling.

14 maart 09.00 uur Boomfeestdag IVN Stein

14 maart [info volgt > website] Boomfeestdag IVN Elsloo

17 maart 09.00 uur Knotten speciaal voor kinderen IVN Born/LvS

18 maart 09.45 uur Wandeling Kasteel Genbroek Beek IVN Elsloo

18 maart 09.00 Wandeling Spaubeek IVN Schinnen

18 maart 09.00 Wandeling Wormdal IVN Beek

21 maart 09.00 uur Natuur- & Cultuurwandeling IVN Stein

22 maart 20.00 uur Lezing Eikenprocessierups IVN Born/LvS

24 maart 10.00 uur Doe-dag IVN IVN Stein

28 maart 09.30 uur Paasactiviteit OBS de Maaskei IVN Stein

28 maart 19.30 uur Cursus Tuinreservaten Spaubeek IVN Stein

2 april 14.00 uur Bloesemtocht (IKL) Catsop IVN Elsloo

7 april 10.00 uur Excursie Tuinreservaten Stein IVN Stein

8 april 10.00 uur Regiowandeling IVN Elsloo en IVN Stein

11 april 14.00 uur Jeugd: Aarde en Klei IVN Born/LvS

12 april 19.00 uur Lezing Geologie IVN Schinnen

14 april 08.30 uur Dagbuswandeling Schwalmtal IVN Elsloo

15 april 13.30 uur Opening tuinseizoen met jeugdactiviteit IVN Stein

15 april 09.30 uur Voorjaarswandeling Vloedgraaf IVN Born/LvS

15 april 10.00 uur Wandeling Oude Pastorie Beek IVN Beek

18 april 09.00 uur Natuur- & Cultuurwandeling IVN Stein

18 april 19.30 uur Cursus Tuinreservaten Spaubeek IVN Stein

19 april 10.00 uur Natuurwerkdag IVN Schinnen

22 april 07.30 uur Vogelexcursie IVN Born/LvS

29 april 09.00 uur Wandeling Roermond / Swalmen IVN Schinnen

2 mei 19.30 uur Cursus Tuinreservaten Stein IVN Stein

3 mei 19.00 uur Kruidenexcursie IVN Beek

5 mei 10.00 uur Fuchsia Stekkendag IVN Stein

6 mei 10.00 uur Meimarkt IVN IVN Stein

16 mei 09.00 uur Natuur- & Cultuurwandeling IVN Stein

17 mei 10.00 uur Natuurwerkdag IVN Schinnen

26 mei 08.30 uur Natuurontbijt met aansluitend wandeling 't Hout IVN Born/LvS

27 mei 11.00 uur Koffieconcert IVN Stein

27 mei 09.00 uur Dagwandeling IVN Beek

27 mei 09.00 uur Wandeling Bocholtz IVN Schinnen

10 juni 13.00 uur Sloopjesdag IVN Born/LvS

10 juni 13.30 uur Wandeling Hubertusmolen IVN Beek

17 juni 09.30 uur Zomerwandeling Danikerbos IVN Elsloo

20 juni 09.00 uur Natuur- & Cultuurwandeling IVN Stein

Loopt u het ommetje Glana Nova en hebt u trek in een lunch of een broodje – ook voor onderweg?

home-made

ga naar

like home

Geleenstraat 2, Munstergeleen,

huisgemaakt

waar rond 1850 al een lunchgelegenheid was

als thuis

Archeologie in de etalage! een project van de Provincie Limburg

Een archeologisch monument bij Munstergeleen?

In 2014 startte de Provincie Limburg het ommetjesproject *Nieuwe Natuur*. In hetzelfde jaar werd ook highlight 19 (Lintjesweg tot Middenweg) opgeleverd door Corio Glana. Dat noordelijke gebied aan weerskanten van de Geleenbeek zag er spiksplinternieuw uit en het lag zeer voor de hand om hier een ommetje *Nieuwe Natuur* in te richten waarbij het restant van de oude Moljeweg weer tevoorschijn kon worden gehaald evenals de minder oude lindelaan die parallel loopt aan de Middenweg en die in 2014 praktisch verzwolgen was door het even oude of jonge Absbroekbos.

In 2017 bracht de Provincie het project *Archeologie in de etalage* op gang en dat was ook het jaar waarin highlight 18 werd opgeleverd (4 juli om precies te zijn). Dit gebied, van Lintjesweg tot aan Beekstraat, is wellicht nog groter dan dat van highlight 19. Bovendien blijkt het in de Archeologische beleidskaart van de gemeente Sittard-Geleen van zeer hoge archeologische waarde te zijn en aangeduid te worden als *Romeins Monument* vanwege alles wat in de grond wordt vermoed.

Met het project *Archeologie in de etalage* beoogt de Provincie de rijkdom aan vondsten in Limburg onder de aandacht van de mensen te brengen, hen bewust te maken daarvan en de toegang ertoe te vergemakkelijken met gebruikmaking van 'innovatieve', lees 'digitale' middelen.

Op 18 november 2017 werd in Lunchcafé Jots de herfstvergadering van IVN-District Limburg gehouden. Toen voorzitter Arie Boersma tijdens de vergadering in de ochtend gewag maakte van de mogelijkheden die het zojuist begonnen project van de Provincie Limburg bood en wij die middag met het gezelschap op excursie gingen langs de Geleenbeek, viel spoedig het kwartje: dit pas opgeleverde terrein, waar van alles uit de grond te voorschijn is gekomen biedt een prachtige aanleiding om speciaal deze archeologische vondsten in de etalage te zetten. Het gaat om verse vondsten, die op dit moment van schrijven nog bestudeerd worden en die straks op diverse plaatsen in Munstergeleen bezichtigd kunnen worden. Eén vondst, althans een vergrote kopie daarvan, kan permanent in het veld worden tentoongesteld, zo'n 100 meter van de vindplaats vandaan.

Eind februari is de aanvraag voor dit archeologisch monument ingediend bij Gedeputeerde Staten van Limburg. Waterschap Limburg, gemeente Sittard-Geleen en RAAP, archeologisch adviesbureau, dat natuurlijk ook betrokken is geweest bij het graafwerk en dat de gevonden objecten nu bestudeert, hebben al een belangrijk aandeel geleverd en zullen ook verder medewerking verlenen.

Verhalen vanuit de archeologie

In haar beleidsnota *Archeologie in de etalage! Richtinggevend kader archeologie met actielijnen voor de periode 2016-2019* wijst de Provincie op een tegenstrijdigheid: aan de ene kant is er veel interesse "voor erfgoed, monumenten en archeologie", aan de andere kant moeten we constateren, "dat veel van de vondsten zijn opgeborgen in depots, dat de archieven voor slechts een beperkt deel digitaal te raadplegen zijn en dat veel belangrijk materiaal en expertise een versnipperd aanbod vormen bij de verschillende organisaties en instanties." (blz. 7, kol. 1&2).

De Provincie wil de rijkdom aan archeologische vondsten zichtbaarder en toegankelijk maken. "Je moet er letterlijk tegenaan kunnen lopen" (blz. 7, kol. 2). Verderop in de nota wordt erop gewezen hoe belangrijk het is, "dat de ontdekte archeologische verhalen eenvoudig en duurzaam beschikbaar zijn voor de samenleving en op een aantrekkelijke wijze worden gepresenteerd" (blz. 14).

In een volgende paragraaf wordt gesteld: "Er zijn weinig plekken in Limburg waar de mens de laatste 10.000 jaar niet is geweest. En net als elke persoon en samenleving doet, hebben onze voorgangers op veel plekken getuigenissen van hun aanwezigheid achtergelaten. Meestal liggen die getuigenissen veilig opgeborgen in de bodem. Eenmaal ontdekt moet het verhaal verteld en gedeeld worden" (blz. 14).

Op blz. 20 van deze nota lezen we: "Archeologische resten komen in Limburg verspreid over het gehele landschap voor. De archeologische vindplaatsen in natuurgebieden kunnen een extra dimensie toevoegen aan de natuurbeleving. Het voegt verhalen toe en geeft daarmee een gebied een diepere gelaagdheid. Ook bij de uitvoering van het provinciaal waterplan zal archeologie zeker van belang zijn. Er zullen onderzoeken gedaan worden en nieuwe schatten ontdekt worden."

Hier lijkt het wel alsof de schrijver het beekdal bij Munstergeleen direct voor ogen heeft. De werkzaamheden van Corio Glana hebben hier heel wat vondsten opgeleverd die hun eigen verhaal te vertellen hebben en dat mag niet gesmoord worden in kratten op zolders of in kelders.

Maar laten we eerst eens kijken naar een vorig waterproject, waarbij Waterschap Roer en Overmaas (nu samen met Waterschap Peel en Maasvallei gefuseerd tot Waterschap Limburg, dat nu betrokken is bij de vernieuwing van de Geleenbeek).

In 2009 vond men tijdens de herinrichting van het stroomgebied van de Vlootbeek bij Montfort een muntschat van 6 gouden en 65 zilveren munten uit

de tijd van de Romeinse Republiek en de vroege keizertijd.

Het verhaal dat de munten vertellen is dat iemand de schat heeft begraven ten tijde van de Bataafse Opstand in het jaar 70 na Christus. Het jaar daarvoor, 69, wordt het vierkeizerjaar genoemd en dat was weer het gevolg van de (afgedwongen) zelfmoord (in het jaar 68) van keizer Nero die het 'te bont had gemaakt', zullen we maar zeggen.

Waarom de schat daar begraven werd? Die vraag is tot op heden niet opgelost en zal ook wel nooit opgelost worden. Het moet iemand geweest zijn die gereisd heeft over de weg van Coriovallum (nu Heerlen) naar Xanten, dat tijdens de Bataafse Opstand is belegerd. Dit beleg werd gebroken door de generaal Quintus Petilius Cerealis die o.a. beschikte over het 21ste legioen met de bijnaam Rapax (= dat pakte wat het krijgen kon). Tot dat legioen behoorde Marcus Licinius Verecundus, die sinds 2016 zijn monument heeft in het Absbroekbos aan het einde van de naar hem genoemde laan. Zou hij misschien .....

De munten zijn tentoongesteld in het museum van St. Odilënberg en van 5 munten zijn vergrote kopieën gemaakt die op joekels van Maaskeien zijn bevestigd en die nu langs de Vlootbeek zijn opgesteld. Je loopt er letterlijk tegenaan (zie hierboven & -onder).

Behalve de vraag naar de achtergrond van de begraven muntschat, waarnaar we alleen maar kunnen gissen, is er het verhaal dat de individuele munten zelf vertellen.

Romeinse munten laten in het algemeen zien hoe goed men was in het gebruik van symbolen. Zo staat de olifant symbool voor de onoverwinnelijkheid van

Julius Caesar, met name tijdens diens oorlog in Gallië die hem voerde tot dicht bij onze streken (munt 1). Toen hij klaar was met zijn oorlog in Gallië, liet hij zich in Rome benoemen tot dictator (48 voor Christus) met de opdracht 'om de republiek te herstellen', maar binnen vier jaar werd hij vermoord door mensen die vonden dat hem teveel macht was toegekend waardoor de vrijheid van de Romeinen juist was ingeperkt.

Door middel van de uitgifte van een munt (2) maakten zij, de moordenaars, propaganda voor hun daad: de dolken zijn de wapens waarmee zij Caesar, die de Romeinse burgers hun vrijheid had ontnomen, hadden neergestoken. De muts, in het midden, is de pileus. Deze muts kregen ex-slaven overhandigd door hun vroegere meester als die hen in vrijheid stelde. De muts is dus het zinnebeeld van de vrijheid (Lat.: libertas). De letters P & R staan voor Populi Romani = van het Romeinse volk. Wat de munt dus laat weten is dat [bij deze] 'de vrijheid van het Romeinse volk [is] hersteld.'

Caesars achterneef en adoptiefzoon, Gaius Octavius, de latere Augustus, wist het keizerschap zo goed te verankeren in de Romeinse samenleving dat het zelfs na het wangedrag van Nero, zijn vierde opvolger, daaruit niet meer weg te denken viel. Na een driekeizerjaar waarin Vitellius vanuit Keulen aanspraak maakte op het leiderschap kwam in 70 een nieuwe keizerlijke dynastie, de Flavische, aan de macht.

De andere drie muntmedaillons van Montfort bevatten de steenbok, symbool van Augustus, en de herkenbare portretten van Nero en Vitellius.

Het beoogde archeologisch monument van Munstergeleen zal geïnspireerd zijn op de muntmedaillons van Montfort.

Winterwandeling op 25 februari 2018 langs de vernieuwde Geleenbeek en bezoek complex Abshoven - Gids: Harrij Gijsen

De geweldige opkomst van 35 personen is niet alleen te danken aan de grote media- en radio-aandacht maar ook door het prachtige zonnige weer. Door de noordoostelijke wind was de gevoelstemperatuur -10 graden.

De wandeling startte bij het vernieuwde graf van de ouders van pater Karel. Vervolgens gingen we naar de oude kern van Munstergeleen richting Chorushoeve. Via de Beekstraat kwamen we bij de vernieuwde Geleenbeek en we stonden stil bij het Glanismomument. We bleven de beek volgen tot aan het einde bij de Middenweg. Onderweg vertelde Harrie over enkele elzenbomen en het kleine hoefblad. Deze plant stond ondanks de kou in volle bloei.

Bij het Liciniusmonument kwam de Romeinse geschiedenis ruimschoots aan de orde.

Dan naar de Moljeweg. Een historische weg die Munstergeleen via Einighausen verbond met de Graetheide.

Vervolgens passeerden we het veldkruis en de 3 herdenkingsbomen van onze prinsessen.

We bleven het Abtsbroekbos volgen tot aan de Drinckstraat, ofwel Groeneweg, en staken de vernieuwde Geleenbeek over. Weldra kwamen we in de Engelse tuin. Er werd stil gestaan bij de Mariagrot en toen liepen we naar het complex Abtshoven. Hier was Harrij in zijn element, dit is namelijk zijn geboorteplaats. De hele geschiedenis over Abshoven werd uitgebreid verteld.

Met een goed gevoel en een hoop informatie namen we op deze koude, zonnige en leerzame middag afscheid.

Hub. Mulders

Hieronder: graf ouders pater Karel

Bij Glanis

Geleenderveldweg

Bij de Mariagrot, tuin Abshoven

Vakantiehuis 'De Meule' Munstergeleen

Volg je de Geleenbeek tussen Sittard en Geleen, dan kom je langs de watermolengebouwen van Munstergeleen. Het gebouwencomplex ligt enigszins verscholen aan de westrand van het dorp in een uitgestrekte natuurlijke omgeving. Het stromende water van de Geleenbeek heeft al eeuwenlang molenraderen doen draaien. De beek die in de kelder van de Benzenraderhof bij Heerlen ontspringt en gevoed wordt door talrijke kleine zijbeken, eindigt haar stroomgebied na 37 km in de Maas in Midden-Limburg bij Ohé en Laak. Op het hoogtepunt van het watermolentijdperk dreef de waterstroom twee en twintig molens aan. Daarvan zijn er na restauratie nog vijf maalvaardig. Van enkele molens bleven nog slechts wat restanten over, maar de meeste zijn helemaal verdwenen.

Een watermolen in Munstergeleen staat het eerst vermeld in een koopakte uit 1287 waarin ridder Osto, Heer van Born, de watermolen aan de abdij van Val-Dieu (België) verkoopt. In 1291 laat de Abdij de molen uitbreiden met een tweede waterrad. De twee molens liggen dan tegenover elkaar op beide oevers van de beek. Die situatie is nu nog goed herkenbaar.

De oorspronkelijke molengebouwen zijn in de loop van de eeuwen veranderd en uitgebreid door tijdgebonden vernieuwingen. De laatste grondige verbouwingen dateren uit 1797 en het molencomplex vertoont nog historische bouweigenschappen uit die tijd. In 1967 valt als laatste de houtzaagmolen stil en eindigt daarmee een unieke molengeschiedenis met een molen-trio van graan- olie- en houtzaagmolen die onder één dak hebben gedraaid. Van deze uitzonderlijke situatie zijn nu nog veel authentieke fragmenten te zien. Heel bijzonder is de kollergang van de oliemolen dat met het houten drijfwerk nog vrijwel volledig in oorspronkelijke staat is bewaard. Het stille molenmonument markeert het ogenblik dat de dreunende gang van het zware stenen pletwielen voorgoed stilviel.

In 1982 kopen Jacques en Gerda Vandalon uit Munstergeleen de molengebouwen van de erven Peter Welters, die als laatste molenaar de houtzaagmolen tot 1967 draaiende hield. Het echtpaar Vandalon zet een grondige restauratie in gang met als inzet de volledige instandhouding van oude bouwelementen en -structuren. Hun energieke onderneming heeft geleid tot behoud van het monumentale molencomplex dat in de eeuwenoude geschiedenis van Munstergeleen een rol van levensbelang heeft gespeeld en met de verering van pater Karel een plek van grote historische betekenis is geworden.

In 1998 komt het molencomplex in het bezit van Friedhelm en Jeannette Welters-Vandalon en is daarmee bij toeval opnieuw de naam Welters aan de molengebouwen verbonden. Jeannette koestert met veel gevoel voor historie de molengebouwen en heeft met respect voor de oude molenfragmenten van de graanmolen het vakantiehuis 'De Meule' gemaakt.

2-wielers Hensels

Munstergeleen - Maasmechelen

Voor de aankoop van de topmerken Gazelle, Rih en Bikkel kunnen wij u een goed advies geven volgens onze slogan: advies, kwaliteit en service, daar heeft u wat aan! Pascal Hensels, Overstraat 16, 6151 CN Munstergeleen.

Kollergang: jaartal op wiel

Het wordt omsloten door de eeuwenoude molengebouwen waar je de sfeer van het molenverleden nog kunt voelen. Dat maakt de situering van het vakantiehuis heel bijzonder. En als je het huis binnengaat, komt je de molenhistorie tegemoet die je niet alleen kunt zien, maar zelfs nog kunt aanraken. De grote gietijzeren loopwielen die ooit de twee koppels maalstenen aandreven, maken bijzonder creatief deel uit van het interieur. Ze vertellen het verhaal over de modernisering van de graanmolen die de molenaar in de jaren 1930 liet uitvoeren voor een effectievere meelproductie.

Jeannette heeft het vakantiehuis ingericht in de Engelse cottage stijl die niet alleen uitstekend past in de ambiance van het moleninterieur, maar ook zorgt voor een behaaglijke, gezellige sfeer. Dit alles maakt samen met de vriendelijke gastvrijheid van de gastvrouw een verblijf in dit vakantiehuis tot een heel bijzondere belevenis.

Ton Polman

Luxe bakkerij
Bie Christel

Peterstraat 29
Munstergeleen

046 4580043

In de Heemtuin eten we vaak vlaai van Bie Christel

Woonhuis P.C. Houbenstraat. Midden: voordeur; links ingang oliemolen; helemaal links: (ged.) zaagmolen.

De Meule, entree (via bruggetje pater Karel)

Kollergang Oliemolen

Keuken met gietijzeren molenwielen aangedreven door de turbine van eind jaren '20

Gezicht op de molengebouwen vanaf de westoever

Gezicht op stiltetuin p. Karel, Veedarsweg & Lintjesweg

Uitkijk vanuit vakantiehuis op Pater Karelhoeve

Slaapkamer

Bestuur

Pierre Wijnen, voorzitter
Prevotlaan 17
6132 BM Sittard.
046 4518149; pierrewijnen2@gmail.com

Hub Mulders, vice-voorzitter
Meishagerstraat 10
6151 BZ Munstergeleen
046 4514399; h.mulders7@kpnplanet.nl

Ben Bongers, secretaris
Parallelweg 2a
6136 AN Sittard
046 4522685; b.j.j.m.bongers@home.nl

Harrij Gijsen, 2de secretaris
Meishagerstraat 1
6151 BZ Munstergeleen
046 4514594

Bankrekening (t.n.v. IVN Munstergeleen):
NL80RABO0135007968

Theo Lemmens, penningmeester
Prevotlaan 4
6132 BM Sittard
046 4514530; tjmhlemmens@gmail.com

Bestuurslid & schoolwerkgroep:

Serna Widdershoven
Prins Hendrikstraat 24
6127 BR Grevenbicht
0636315271; sernawiddershoven@hotmail.com

Ben Bongers stelt zijn functie van secretaris beschikbaar. Hij blijft we deel uitmaken van het bestuur

Nieuwe donateurs

Praktijk voor huidverzorging Marij Daemen,
Munstergeleen

Werner Jacobs, Munstergeleen

Nieuwe leden

Jeannette Welters, Munstergeleen

Bas de Coninck, Geleen (was eerst donateur)

Rabobank Clubkas Campagne 2018

Rabobank Westelijke Mijnstreek draagt de lokale samenleving een warm hart toe en ondersteunt vele verenigingen en stichtingen in haar omgeving. Alle recreatieve verenigingen en stichtingen die bij Rabobank Westelijke Mijnstreek bankieren én aan de voorwaarden voldoen, kunnen meedoen aan de Rabobank Clubkas Campagne. Op deze manier geven wij een deel van onze winst aan lokale verenigingen. Onze leden stemmen tijdens de Clubkas Campagne op de deelnemende verenigingen. Hoe meer stemmen er op een vereniging of stichting uitgebracht worden, hoe meer geld deze krijgt.

In 2018 vindt de inschrijfperiode voor verenigingen en stichtingen voor de Rabobank Clubkas Campagne plaats van 14 maart tot en met 23 april.

De stemperiode voor klanten, die op 1 januari 2018 lid waren van Rabobank Westelijke Mijnstreek, vindt plaats van 8 tot en met 23 mei 2018.

Hoe gaat het stemmen in zijn werk?

Ieder lid van de Rabobank Westelijke Mijnstreek krijgt vijf stemmen. Die kunnen alle vijf worden benut voor verenigingen van uw keuze, maar het maximale aantal stemmen per vereniging is twee. U kunt dus als lid van de Rabobank Westelijke Mijnstreek één stem of twee stemmen geven aan IVN Munstergeleen. In 2017 leverde een stem ons EUR 4,50 op. U kunt dus begrijpen hoe graag wij hebben dat U uw stem uitbrengt op IVN Munstergeleen. En als U zelf niet op ons kunt stemmen, kunt U reclame voor ons maken bij anderen.

De wilg

De schietwilg (*Salix Alba* L.) is afkomstig van de familie Salicaceae. "Salix" is afgeleid van het Keltische "Sal lis", dat "bij water" betekent en verwijst naar de favoriete omgeving van deze boom. "Alba" (wit) verwijst naar de zilverwitte beharing van de jonge bladeren. De "schietwilg" komt vermoedelijk van het feit dat deze plant snel "schiet"; het is vaak voldoende om gewoon een twijgje in de grond te planten om een nieuwe boom te krijgen. De wilg is inheems in Europa, Noord-Afrika en Centraal-Azië.

De wilg in de symboliek

In de mediterrane landen heerste de overtuiging dat de Wilg zijn zaad afwerpt nog voor het rijp is en de boom dus onvruchtbaar is. Hij vormde daarom een ideale basis in de bereiding van allerlei middelen om de begeerte te onderdrukken. In het Christendom werd de wilg dan ook gezien als een symbool van kuisheid. In het oude China staat de Wilg uitsluitend bekend als een erotisch voorjaars symbool. Courtesanes werden er 'Wilgen' genoemd.

De treurwilg staat in het Westen vaak in verband met de dood en met verdriet, vanwege zijn neerhangende takken. De boom wordt dan ook nog altijd op kerkhoven geplaatst. In het Oosten symboliseert de Wilg 'onsterfelijkheid'. De Wilgen voor het heiligdom in het Tibetaanse Lhasa worden bijvoorbeeld beschouwd als 'levensbomen'.

De wilg in magie en volksgeloof

De wilg komt veel voor in het Duitse volksgeloof. Volgens het Duitse volksgeloof houden boze (water)geesten, dwaallichten, heksen en zelfs de duivel zich schuil onder wilgen. In Zweden daarentegen worden pasgeboren kindjes voor het eerst gewassen in badwater met wilgenschors. Dit zou het kindje beschermen tegen hekserij. In Midden-Europa worden twijgen van de bloeiende Wilg geplukt en als 'palmtakjes' in de kerk ingewijd, om het huis te beschermen tegen bliksem, onweer of heksen, of om tegen de meest uiteenlopende ziekten te worden gebruikt. De wilg heeft ook een voorspellend karakter. Als wilgenknoppen in de herfst klein zijn, dan wijst dit in Duitsland op een strenge winter.

De wilg in de kruidengeneeskunde

De wilgen-schors bevat salicylzuurglycosiden. Dit is een niet narcotische pijnstillert, die koortswerend, zweetbevorderend en vochtafdrijvend werkt. Tevens hebben salicylzuurglycosiden een ontstekingsremmende werking doordat zij het bacteriëevenwicht herstellen. Wilgen-schors wordt dan ook gebruikt als natuurlijk antibiotica. Het wordt in de volksgeneeskunde gebruikt tegen reuma, jicht, griep, neuralgische pijnen, bij maag-darmklachten en als ontsmettend middel bij blaasontsteking.

Dwergwilgjes bij de vijver

Wilgen langs het Glanapad

De wilg in de industrie

In de oudheid gebruikte men wilgenhout voor een hele reeks toepassingen, zoals voor het maken van leilatten voor wijnranken. De wilgentenen dienden voor allerlei bindwerken, zoals manden of stoelen. Wilgenhout is zacht, taai, buigzaam en goed splijtbaar. Het heeft een fijne nerf en valt daarom goed te bewerken. Het hout werd in Nederland en Vlaanderen dan ook veel gebruikt voor het maken van o.a. klompen, gereedschapsstelen en kisten.

De wilg in huis, tuin en keuken

In de oudheid plantte men Wilgen bij voorkeur in de nabijheid van wijngaarden. De buigzame takken gebruikte men dan voor het opbinden van de Wijnranken.

wilg bij de vijver - winterbeeld (niet de afgelopen maar een vorige winter)

Reigers

De laatste weken van februari waren op de velden bij de Windraak een tiental reigers te zien. Dit had te maken met de trek en het overwinteren van exemplaren uit het noorden en oosten van Europa.

Ze waren niet al te schuw, maar hielden wel een veilige afstand tot naderende mensen in acht.

Nieuwsgierig naar iets meer achtergrond over deze dieren zocht ik op internet en in de vogelguides.

Daar vond ik het volgende:

De reigers zijn een familie van vogels uit de orde van roeipotigen. De familie telt 67 soorten.

De meest voorkomende reigersoort in Nederland en België is de blauwe reiger. Op het veld waren er 12. Ook de grote zilvereiger, kleine zilvereiger, purperreiger, roerdomp, woudaapje en kwak komen in Nederland en België voor. Er was bij de groep 1 grote zilvereiger.

De reigers waren vroeger schuwe vogels met een teruggetrokken leven. Nu zijn ze overal te vinden. Het hoofdvoedsel is vis. Maar ook lusten ze mollen, muizen en grote insecten.

De blauwe reiger broedt van februari tot en met mei, meestal in slordige kolonies in bomen, maar steeds vaker ook solitair. De voorkeur gaat uit naar plekken waar rovers moeilijk bij komen. Het nest bestaat uit takken, soms aangevuld met riet en waterplanten. Het nest wordt vaak meerdere jaren gebruikt. Het vrouwtje legt meestal 4 tot 6 bleek-blauwgroene eieren, die in 23 tot 28 dagen worden uitgebroed. Na een maand of twee zijn de jongen zover dat ze het nest verlaten.

De grote zilvereiger is van oorsprong een vogel uit het oostelijke, mediterrane gebied. In de winter zijn grote aantallen in Nederland te vinden bij grote meren, in weidegebieden en op akkers. De zilvereigers komen vooral uit het oosten (Polen), het zuidoosten (Oostenrijk/Zwitserland) en Zuid-Europa (Frankrijk).

De grote witte reiger is te herkennen aan de lange gele snavel en de doorgaans zwarte poten. In de broedtijd worden een korte periode de poten rood en de snavel zwart. Er is geen verschil tussen mannetje en vrouwtje.

Lex Vlieks

Onderhoud in de winterperiode

In de winter is de Heemtuin in rust, maar we bereiden ons ook voor op het nieuwe seizoen. Zo moet het stinzenveld uitgeharkt, de narcissenhelling opgeschoond en afstervend groen van het voorgaande seizoen opgeruimd. Er is flink gewerkt aan het terrein voor de bijenstal dat verschaald is. En dan moet ook nog alle tuinmeubilair geschrobd, zodat bezoekers met enig goed fatsoen kunnen zitten.

De winter had na Carnaval nog een zodanige verrassing in petto dat wij nu wel ongeveer een maand achterop zijn geraakt. Wij doen ons best dat in te halen, maar voelen nu al het gemis van mensen die door ziekte niet meer in staat zijn om mee te werken. Ondanks de nood aan mankracht hebben we ons toch nog beziggehouden - en zullen we ons nog bezighouden - met werk buiten de Heemtuin. Mede op ons aandringen heeft Natuurmonumenten de hellingweide 'boven' de Heemtuin gedeeltelijk opgeschoond met de bedoeling deze op gezette tijden te laten begrazen door schapen. Het landschappelijke voordeel is dat zo vanaf het bovenliggende pad langs het plateau een panoramisch zicht mogelijk is op het beekdal.

Er zijn plannen om het akkergebied daarboven, op de Wanenberg, te veranderen in bos. In voorbereiding daarop hebben we langs het pad een aantal knotwilg-stekken gezet.

Verder weg van de Heemtuin, aan de Eekerweg, zijn de vorig jaar geknotte wilgen op 19 februari ontdaan van hun stamschot. Daarmee verbetert het beeld van de wilgen die dan het volgend jaar weer genoteerd staan voor een knotbeurt - en zo voorts en zo verder, totdat de wilgen - en wijzelf naar verwachting nog veel eerder - aan hun einde gekomen zijn.

Nu geopend op ons nieuwe adres: Voorstad 5, 6131 CP Sittard

De winkel waar u alles kunt vinden voor uw huisdier. (hond, kat, vogel, knaagdier, vis en reptiel).

Ook voor vers vlees-voeding kunt u bij ons terecht: carnibest, naturis, farmfood, smuldier en energique.

Levering gratis aan huis in straal van 20 km.

Lezing woensdag 24 januari De opbouw van de geologische ondergrond onder het gebied van Sittard-Geleen door Lei Nelissen.

Zo'n 13 belangstellenden waren naar het IVN Trefcentrum te komen om iets meer te weten te komen over de toestand onder hun voeten. Het zat toch iets ingewikkelder in elkaar met al die lagen en hun breuken dan de meesten hadden verwacht.

Aan de hand van heel wat schema's probeerde Lei de situatie te verduidelijken. De plaatjes waren duidelijk. Het aantal ondergrondse lagen binnen onze gemeentegrenzen is beperkt (zonder de diverse onderverdelingen). Het aantal breuken is nog te overzien, maar langzaamaan begint het te duizelen als het gaat om de jaren. Dan rekenen we bijna niet meer met duizenden, maar met miljoenen.

En dan: waar is wat?

In de ondergrond zijn dus heel grote verschillen in aanwezige lagen en de diepte waarop we ze kunnen vinden. Dat is dan natuurlijk ook wel eventjes te verklaren. Natuurlijk. Schuld zijn de breuken. Elke keer zorgen ze weer voor verrassende nieuwe situaties. Oud medewerkers van de mijnen weten er alles van. Bij zo'n storing (lees breuk) was het telkens weer of omhoog of omlaag om bij dezelfde kolenlaag uit te komen.

Naast dit vrij technische verhaal kwamen ook de biologische aspecten aan de orde. Tenslotte is de steenkool een product van bossen die door een langdurig proces omgezet zijn in steen. Daarom zitten er ook relatief veel fossielen in. De meeste zijn door de schoorsteen verdwenen. Maar in de hardere of andere gesteenten zijn nog wel mooie exemplaren bewaard.

Om zowel de fossielen als de minerale gesteenten te laten zien had Lei een overzichtelijke expositie opgebouwd.

Al met al dus een leerzame avond.

IVN wandeling 14 januari 2018. Langs de Geleenbeek tot bij de Mulderplassen

Wat boften we, de dertien wandelaars op die frisse zonnige zondagmorgen.

Het had een beetje gevoren, de zon scheen en vogels lieten zich horen....

hoewel... als groep kwetterden we er ook op los....

We begonnen de wandeling bij het IVN-Home in Schinnen o.l.v. twee bevlogen IVN-ers: Ria van Mourik en Anita van der Loo.

Het werd een geanimeerde wandeling van ruim 6 km bij de Mulderplas, een voormalige slikvijver van de Staatsmijn Emma en de Staatsmijn Hendrik in de buurtschap van Thull. Het was aanvankelijk een moeras waarin het slik van de kolen die gewassen werden, werd geloosd. Het was indertijd een moeras vol dik zwart kolenslik, in 1984 werd gestart met de sanering hiervan en nu is het een mooi natuurgebied geworden met een grote waterplas waarin en waar omheen verschillende soorten eenden en vogels (zoals de ijsvogel) hun leefgebied hebben. We liepen langs de visvijver, langs de Geleenbeek en over het voormalige mijnspoor, waar de kolentreinen reden vanaf de Staatsmijn Emma-Hendrik naar de haven van Stein.

Het werd een mooie wandeling in de zon, de hazelaar bloeide en in de zacht groene weiden liepen alpaca's en paardjes sprongen enthousiast door de wei. Het herderstasje, een braamstruik, madeliefjes bloeiden en koesterden zich in de zon evenals de dertien wandelaar en een enkele visser.

Bij Peil Vijf, de brasserie, aan de visvijver vlakbij het IVN gebouw in Schinnen besloten we de wandeling rond een grote tafel waar we nagepraat hebben onder het genot van koffie en vlaai.

Veel dank aan Ria en Anita die deze "voorjaar" wandeling hebben georganiseerd.

Adri de Rooij-Vernhout

De hazelaar

Vroeg in het voorjaar bengelen de katjes van de hazelaar aan de kale takken, als eerste van alle Nederlandse planten. Dit jaar was het wel heel vroeg, we konden er begin januari al van genieten. De katjes worden in de zomer gevormd, 2 – 5 aan een kort zijtakje.

De mannelijke katjes produceren veel stuifmeel. Een katje is een soort steeltje met bloemetjes zonder bloemdek in het oksel van een schutblad.

De vrouwelijke bloemen zijn erg klein, daar moet je echt naar zoeken. Ze zijn wat later rijp dan de mannelijke katjes om zelfbestuiving te voorkomen. De bloemknoppen lijken op de bladknoppen, tot er rode stempels verschijnen.

De wind zorgt voor bestuiving, maar de bevruchting vindt veel later plaats, pas in het begin van de zomer. Daarna ontwikkelen zich de vrij grote hazelnoten die begin september rijp zijn. Hazelnoten zijn voedzaam, Grieken en Romeinen hadden ze al in cultuur. De noten hebben een harde vruchtwand, vogels en zoogdieren kunnen de noten met veel moeite kraken. De hazelaar is inheems in ons land en in een groot deel van Europa. Ze groeit op de oudere en betere gronden, vooral in het Oosten van ons land. Hazelaars verdragen veel schaduw, ze kunnen in het bos goed ontkiemen.

Al 9000 jaar!

Na de laatste ijstijd (7000 v. C) was het kaal en groeide er weinig. De wind bracht zaden van dennen en berken, dit waren de eerste houtgewassen. Daarna kwam de hazelaar, het eerste schaduw-houtgewas dat hier voet aan de grond kreeg. Ondanks de zware vruchten die door dieren werden meegebracht verspreidde de hazelaar zich snel. Onder de berken en dennen kunnen hazelaars goed kiemen, maar als ze de overhand krijgen verdwijnen die bomen. Zij kunnen in de schaduw niet meer ontkiemen. Het berkenbos kon zich daardoor niet verjongen en binnen één generatie was het verdwenen, verder naar het Noorden. Later werd de hazelaar terug gedrongen door vooral de linde. De kansen stegen weer toen er hakhoutcultuur opkwam.

De hazelaar speelt al eeuwen een rol in ons landschap en er werden veel verhalen verteld. Hazelaartakken hebben veel toverkracht. Ze leverden het magische hout voor wichelroeden en je moet hem snijden met een nieuw zilveren of gouden mes. Daarna kun je er allerlei zaken mee opsporen: waterbronnen, edelmetaal, ook dieven en moordenaars.

Wichelen = toveren.

De god Hermes had een rechte hazelaartak tot staf gesneden, het betekende gezag

Ook de Noordse mythologie vertelt van de hazelaar. De godin Iduna werd ontvoerd door een adelaar maar de boze god Loki bracht haar terug, omgetoverd tot een hazelnoot

Bij Germanen beschermde de hazelaar tegen blikseminslag. Ze was gewijd aan Donor en er werden hazelnoten geofferd bij hun tempels. En in de tijd van

Elly Hermans groente bij het Kritraedthuis op de donderdagmarkt, Sittard

Karel de Grote strooiden boeren hazelkatjes tussen het veevoeder, tegen ziektes.

Tenslotte: Wie onder een hazelaar in slaap valt, zal in het rijk der feeën ontwaken.

Ria van Mourik

De scharrelslagerij van Munstergeleen, Houbeneindstraat 1

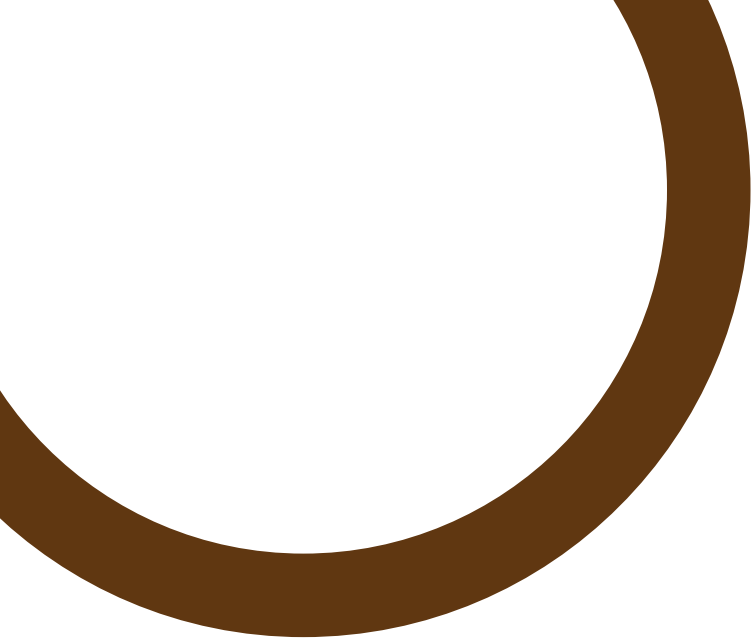

**De wereld
aan jouw
voeten**

Laat u inspireren door onze ruime collectie met meer dan 200 modellen wandel- en bergschoenen, vrijetijdsschoenen en sandalen. Natuurlijk ook hoogwaardige functionele outdoor kleding en comfortabele en modieuze vrijetijdskleding. Alles voor de backpacker en kampeerder! Verder vindt u bij ons heel veel gadgets en onmisbare reisaccessoires voor de moderne reiziger. Met onze jarenlange kennis en buitenerfaring kunnen wij u helpen de beste keuze te maken.

Kom het beleven bij Mulders dé buitenspecialist.

Krokussen gefopt door de winter

Primula vulgaris - stengelloze sleutelbloem

Heemtuin: winterzicht

3 maart 2018

Jeannette Welters (eigenaresse 'De Meule' & Ton Polman (tekstschrijver & fotograaf)

Wilgen Eekerweg, stamschot verwijderen 19 februari